

evanjelista Ján, apoštol Ján - Hall: tal. Giovanni/džovany; španiel. Juan/chuan; franc. Jean/žán; syn rybára Zebeda, brat Jakuba; pomenovanie *evanjelista* zdôrazňuje jeho úlohu pri vzniku *evanjelia*; podľa tradície súčasne autor *Zjavenia* (pozri *Apokalypsa Jána Evanjelistu*); v tejto súvislosti formou *paralelizmu* dávany do vzťahu s *Ganymédom* ako svedok božských *tajomstiev*, príp. ako povznesenie ľudskej duše; symbolom Jána Evanjelistu *orol* (najviac sa pohyboval v spirituálnej oblasti) alebo (Oxfordský slovník svätcov) *čása* (odkaz na legendu z Jánovho života); pozri *brána nebeská*, *Smrť Panny Márie*; *atribúty*, *symbols*, *alegórie a prirovnania*; *Evanjeliu* podľa Jána *Staršieho* a pravdepodobný autor štvrtého evanjelia a podľa tradície tiež *Apokalypsy*; jeden z prvých, ktorí boli povolaní na nasledovanie *Krista*; zomrel prirodzenou smrťou, hoci mu legenda pripisuje smrť mučenícku (*Baleka*); objavuje sa s *apoštolom Petrom* a Jakubom Starším v scéne *Premena Pána*; pri *Poslednej večeri* ho vidno, ako sa opiera hlavou o prsia Ježiša (tradícia ho stotožňovala s tým „z učeníkov, ktorých Ježiš miloval“; v *Agónii* v *Getsemanskej záhrade* zobrazený ako spí spolu s Jakubom Starším a Petrom; objavuje sa *spolu* a Pannou Máriou vo výjave *Kristus po bičovaní*, v jednej verzii *Ukrižovania* je zobrazený s Pannou Máriou, ako stoja osamotení u päty kríža; znázorňovaný medzi postavami pri snímaní z kríža, v *Piete*, ktorá nasleduje a pohrebe *Krista*; objavuje sa pri *Smrti Panny Márie* a *Nanebovzatím Panny Márie*, nakoľko mu pripisované *apokryfné* spisy, na ktorých sa zakladá zobrazovanie týchto scén; v čase *Kristovho* verejného pôsobenia často sprevádza *apoštola Petra*; tradične stotožňovaný s Jánom (Jánom Evanjelistom) poslaným do vyhnanstva na ostrov *Patmos*, kde napísal knihu *Zjavenie*; zomrel údajne v *Efeze* v pokročilom veku; Jánove atribúty: *knih* alebo *zvitok* (narážka na jeho spisy), *orol* (zvyčajne drží v zobáku vtáčie pero alebo kalamár vo tvare malého rožka), *kalich*, z ktorého vylieza *had*, *kotol*, *palmová ratolesť* (nie mučenícka ale patriaca Panne Márii a odovzdaná mu v hodine jej smrti; drží ju iba vo scénach s ňou)

-zobrazovaný ako mladý muž bez brady, v červenom alebo modrom rúchu (pozri *symbolika farieb*: *farba modrá*); *atribút*: kalich s hadom (neublížil mu jed), kotol (jeho mučenie vo vriacom oleji), pero (bol evanjelista), *orol* (symbol *nanebovzatia Krista*, súčasne Jánov symbol: pozri *pult orlí*); pozri *Zjavenie Jána*, *apokalypsa Jána Evanjelistu*; *bibliofagia*; *paralelizmus*: *Ganymédes* a *Ján Evanjelist*, *Svadba v Káne galilejskej*; *Mučenie sv. Jána/Martýrium sv. Jána*; *Evanjeliu* podľa Jána; *krv sv. Jána*; *Ignác Antiochijský*

-pomenovanie *Ján Evanjelist* zdôrazňuje jeho úlohu pri vzniku *evanjelia*: autor záverečného diela *Zjavenie* (pozri ďalej *apokalypsa Jána Evanjelistu*); v tejto súvislosti formou *paralelizmu* dávany do vzťahu s *Ganymédom* ako svedok božských *tajomstiev*, príp. ako povznesenie ľudskej duše; symbolom Jána Evanjelistu *orol* (najviac sa pohyboval v spirituálnej oblasti; pozri *brána nebeská*); *obrazový typ* Ján Evanjelist sa líši od obrazového typu apoštola Jána iba *atribútmi*, ale samotné tituly sa miešajú a nedodržiavajú, niekedy dokonca sa aj spájajú, rovnako to platí o *atribútoch*; apoštol Ján má zvyčajne ako atribút kalich s hadom, ktorý odkazuje na legendu o pití z otráveného kalicha; evanjelista Ján má ako atribút knihu (evanjelium), do ktorej píše a ktorá má zvyčajne podobu *kódexu* a nie *zvitku*; ďalej v jeho blízkosti sa zvyčajne nachádza *orol* (pozri *tetramorf*)

Apoštol Ján je zobrazovaný dvoma spôsobmi:

- 1.ako apoštol, mladý, trochu zženštilý a pôvabný, bez fúzov, s typickými splývavými vlnitými vlasmi
- 2.ako *evanjelista*, starý a s bielou bradou; nápisy: z Apoštolského vyznania viery: „Passus sub Pontio Pilato“ (Trpel pod *Pilátom*); z Evanjelia podľa Jána (1,1): „In principio erat Verbum“ (Na počiatku bolo slovo); *Zjavenie* (22,2): „Lignum vitae affereus fructus“ (*Strom života* prinášajúci ovocie)

naratívne témy:

- 1.*Mučeníctvo sv. Jána* ponoreného do kotla s vreľým olejom; podľa *Zlatej legendy* bol Ján pri prenasledovaní kresťanov počas vlády cisára Domitiana hodený do kotla s vreľým olejom a vynoril sa zázračne so zdravou kožou a omladený; zobrazený ako sedí nahý v kotle, ruky zvyčajne zopäté v modlitbe, zatiaľ čo kati mechmi rozduchávajú oheň a naberačkou mu polievajú hlavu olejom; cisár a senátori prizerajú; kaplnka San Giovanni in Olio za Latinskou branou v Ríme vyznačuje údajné miesto deja

2.sv. Ján na ostrove *Patmos* píše knihu *Zjavenia*; zvyčajne zobrazovaný v skalnatej pustatine, ako sústredene píše; *orol* symbol jeho inšpirácie, je vedľa neho, niekedy má na krku zavesený kalamár v podobe rožka; hore niekedy vidno Jánove videnie *Panny Márie* s korunou hviezd okolo hlavy, držiacej *jezuliatko*; (Zjavenie 12,1)

3.Vzkriesenie *Drusiany*; v *Zlatej legende* zachytený príbeh z obdobia po smrti cisára Domitiana; do *Efezu* prišiel Ján a stretol pohrebný sprievod s *Drusiannou*, ktorá patrila k jeho nasledovníckam a chcela ho pred smrťou uvidieť; Ján zastavil sprievod a prikázal *Drusiane* vstať, odísť do domu a pripraviť mu jedlo; zobrazenie *Drusiany* sadajúcej si v rakve alebo neskoršie vítajúcej Jána vo svojom dome

4.Ján premieňa prúty a okruhliaky v zlato a drahé kamene; legenda o tom, ako žiaci asketického filozofa *Cratona* rozbili na kúsky drahokamy, aby ukázali svoje pohrdanie svetským majetkom; Ján ich pokarhal, že ich nepredali a zisk z predaja nerozdali chudobným; mládenci sa obrátili na kresťanstvo, keď Ján spojil zázrakom triešť späť na zlaté kamene; mládenci kamene predali a zisk rozdelili; ich príklad nasledovali dvaja obchodníci z *Efezu*, *Atticus* a *Eugenius*; keď však videli neskoršie svojich sluhov v honosných šatách, oľutovali, že sa vzdali svojho bohatstva; Ján im daroval vetve premenené v zlaté prúty a okruhliaky v perly a drahé kamene; varoval ich, že nezískajú nebeskú odmenu a apoštolskú moc liečiť chorých a vyháňať démonov; zobrazenie mládenčov pred Jánom, so svojimi drahými kameňmi a zlatými prútmi

5.Ján pije z otráveného kalicha; legenda dôležitá ako prameň Jánovho *atribútu*, kalicha s hadom; kňaz *Dianinho* chrámu v *Efeze* (obdobie rímskej správy > preto premenovanie gréckeho *artememisionu* na chrám *Diany*) dal Jánovi vypiť kalich s jedom ako skúšku jeho viery; dvaja odsúdenci pred ním jed vypili a zomreli, Ján skúšku prežil a vzkriesil navyše aj obidvoch mŕtvych; od stredoveku má tento *emblém* symbolický význam - *kalich* symbolizuje kresťanskú vieru, *had* symbolizuje *Satana* (pozri *kresťanské symboly*)

6.Smrť a *nanebovstúpenie* sv. Jána; podľa tradície si Ján vykopal vlastný hrob vo tvare kríža a je dokonca zobrazený, ako doňho vstupuje, sledovaný svojimi nasledovníkmi; pri jeho nanebovstúpení ho očakávajú postavy Krista a *Panny Márie* a tiež *apoštol Pavol* a *Peter*

Biedermann v súvislosti s heslom *achát*: *achát* symbolizuje sv. Jána, lebo on ukázal perlu ducha a riekol: „Pozrite, toto je *Baránok boží*“ (symbolika vychádza zo stredovekého spisu *Physiologus*, kde sa uvádza, že sa priťahujú *perly* a *acháty*; lovci perál priväzujú kúsok *achátu* na motúz, hádžu ho do mora a sledujú jeho smer, aby potom vytiahli perlu; nakoľko *perly* sú symbolom *Ježiša*, *achát* symbolizuje sv. Jána)

Hall v súvislosti s heslom *Ukrižovanie*: podľa legendy kŕmi *pelikán* svoje mláďatá krvou, a to tak, že si roztrhne hrud' zobákom; v najranejšom *bestiári* anonymného *Physiologa* (2.-4.st.) sa uvádza, že samička zadusí svoje mláďatá nadmernou láskou, ale samček ich oživí tým, že si roztrhne bok a vypustí na nich svoju krv; táto predstava slúžila ako symbol kresťanskej *lásky* (*Caritas*) v renesancii, lebo odpovedala chápaniu Kristovho spasiteľského činu pre ľudstvo; taliansky renesančný básnik *Dante Alighieri* vo svojej tretej časti Božskej komédie (*Paradiso*) odkazuje na apoštola Jána ako na toho, "ktorý na prsiach kedysi ležal nášho pelikána"

http://twoway.st/facets/associated_person_depicted_ir/St%20John%20the%20Evangelist

http://it.wikipedia.org/wiki/Tondo_di_San_Giovanni_Evangelista

http://es.wikipedia.org/wiki/Juan_el_Ap%C3%B3stol

[http://it.wikipedia.org/wiki/Armageddon_\(Apocalisse\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Armageddon_(Apocalisse))

<http://www.latribunedelart.com/l-oeuvre-grave-de-gilles-rousselet-graveur-parisien-du-xviiie-siecle>

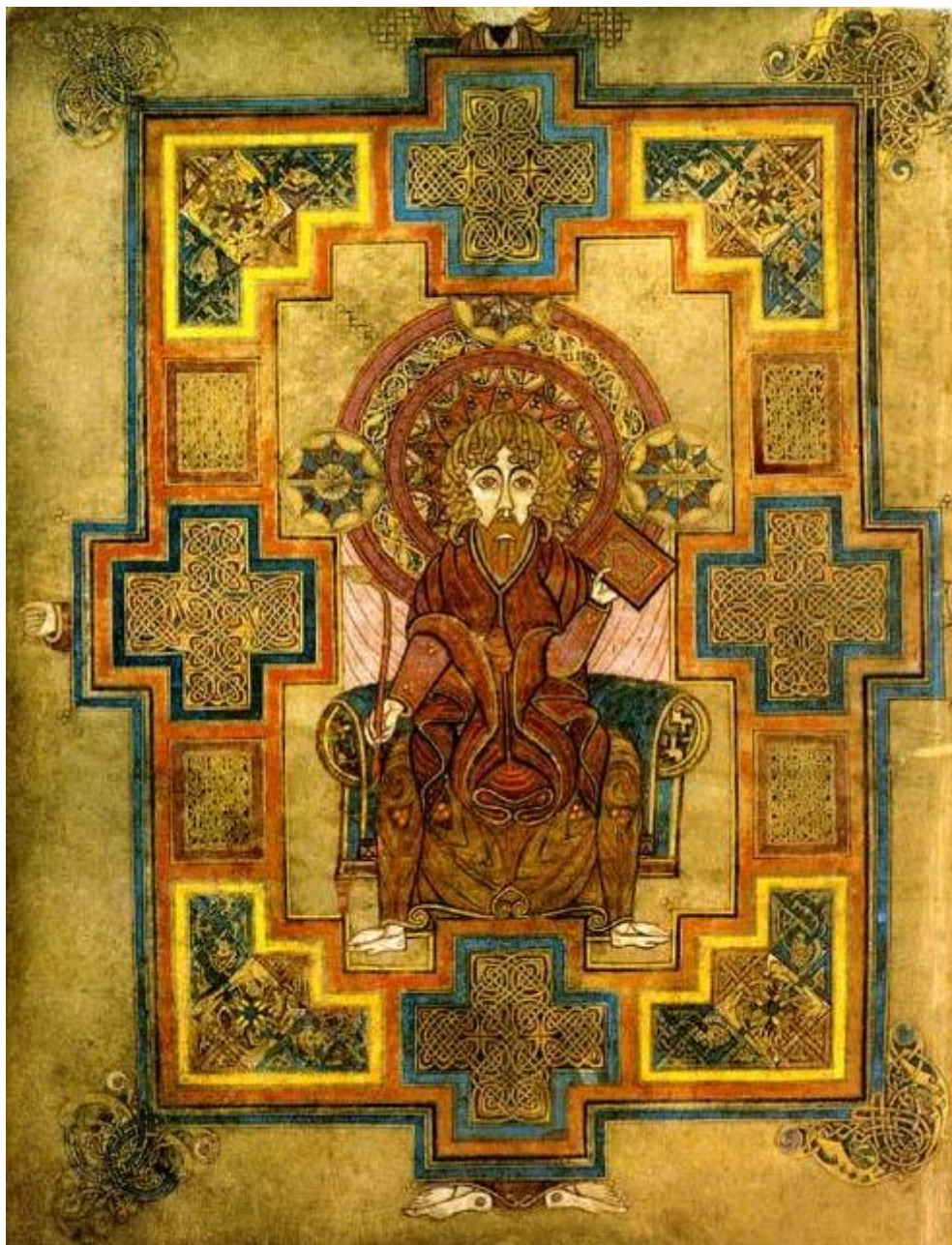
http://cs.wikipedia.org/wiki/Sedleck%C3%BD_antifon%C3%A1%C5%99

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BE%D0%B0%D0%BD%D0%BD_%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C

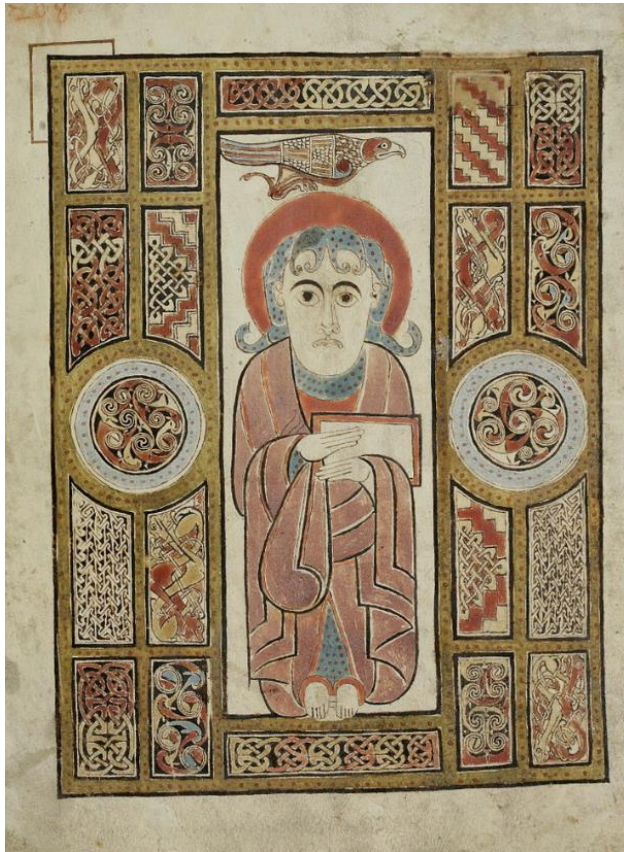
http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=2

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=17

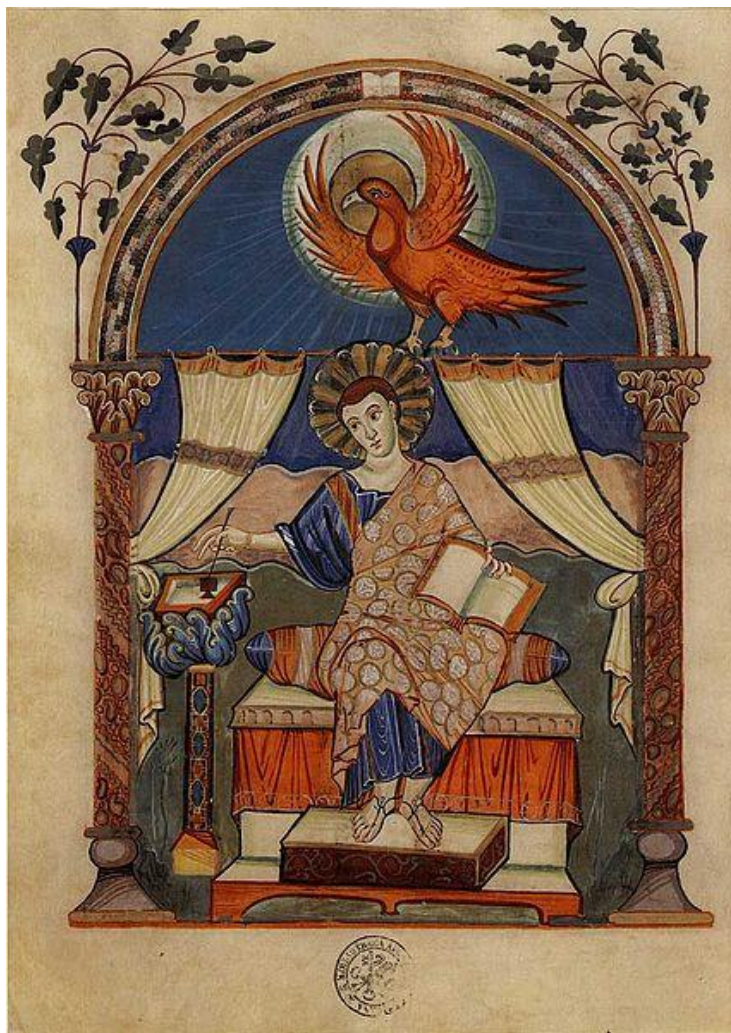
http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Master_of_the_Rotterdam_Saint_John_on_Patmos_001.jpg

Sv. Ján Evanjelista (Book of Kells, 8.-9.st.)

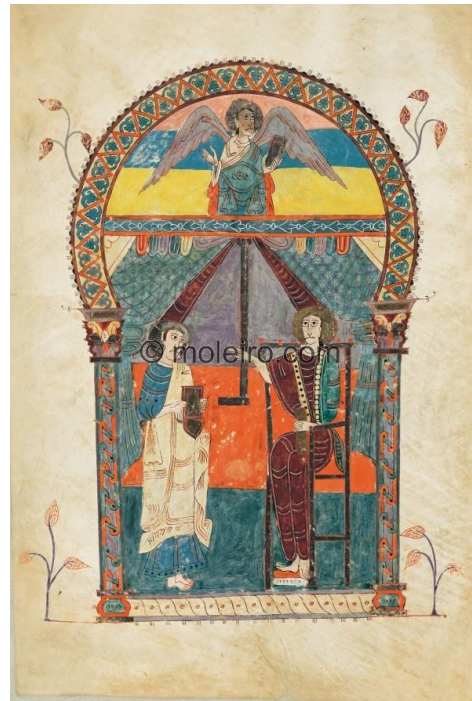
Ján Evanjelista (Evanjelium St. Gallen, 8.st.)

Sv. Ján Evanjelista (Codex aureus Lorch, 910)

Sv. Ján s poslom (Beatus Manchester, 1175)
Sv. Ján so svedkom (Beatus Girona, 2. pol. 10.st.)

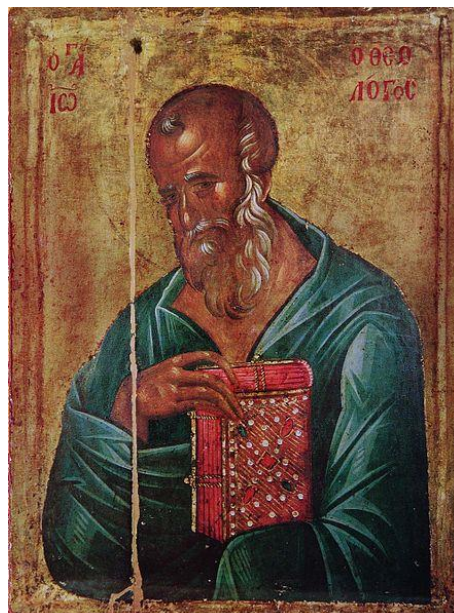
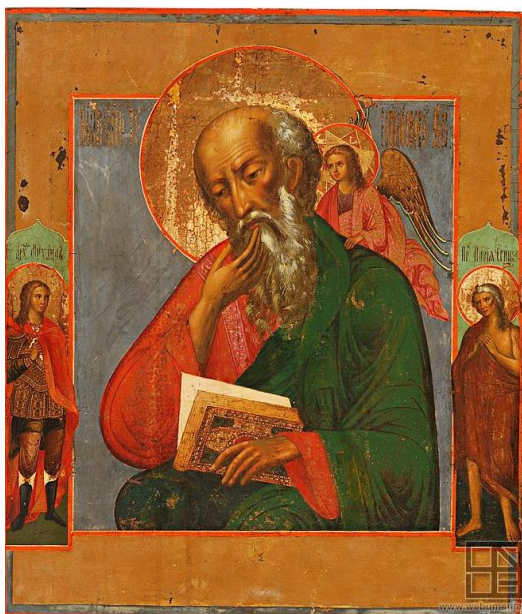

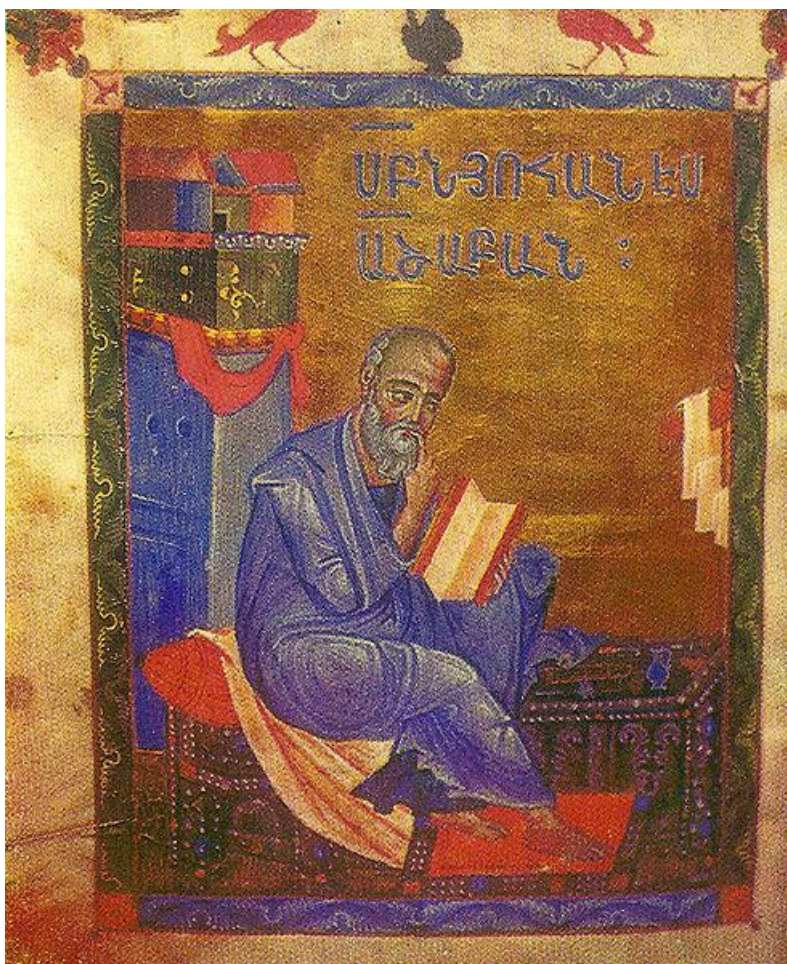
A. Rublev: Sv. Ján Evanjelista (ikonostas v Chrámú Zosnutia presvätej Bohorodičky, Vladimir, 1408)

Mária, matka Ježišova a apoštol Ján (íkona z kláštora v Poganovo, Srbsko, 14.st.)

Ruský ikonopisec: Svätý Ján evanjelista (1800-1900)
Evanjelista Ján (ikona)

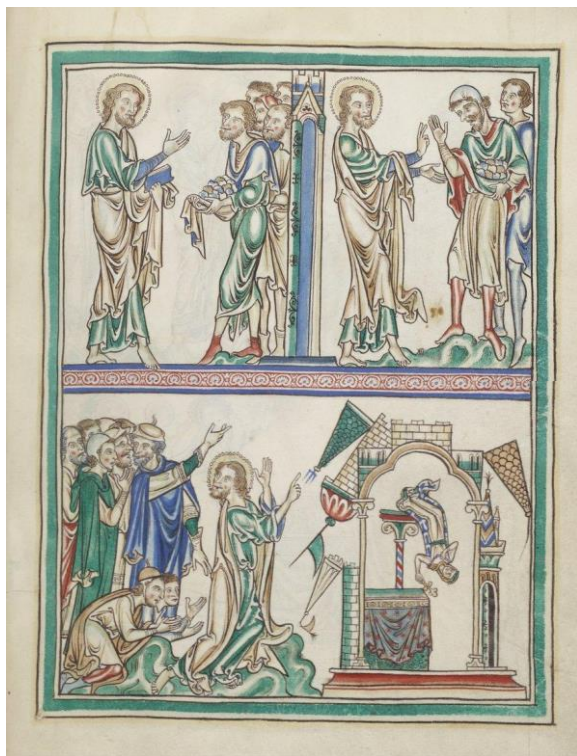
Apoštol Ján (iluminácia z rukopisu Toros Rosin, Arménsko, 13.st.)

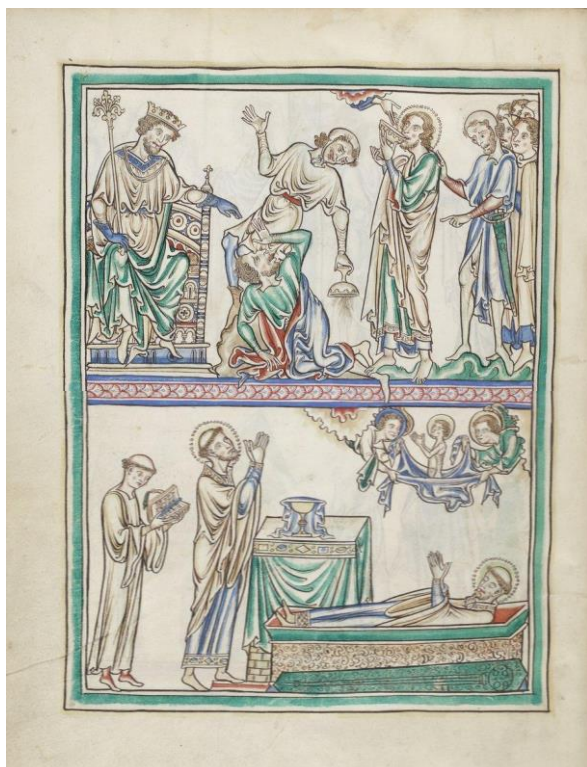
(Skutky Jánove). **Kázeň sv. Jána. Krst Drusiany** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(Skutky Jánove). **Vzkriesenie Drusiany. Mládenci s palicami** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(Skutky Jánove). **Ján prijíma drahokamy. Ján rúca Artemidin chrám v Efeze** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(Skutky Jánove). **Ján pije z otráveného kalicha. Smrť sv. Jána** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

Kázeň sv. Jána pohanom. Krst Drusiany (Apokalypsa Jánova, 14.st.)
Sv. Ján káže pohanom, krstí Drusianu, zatiaľ čo pohanská armáda sa pokúša zničiť cirkev
(Blockbook Apocalypse, 1430-1440)

Sv. Ján pred efezským prokurátorom. Sv. Ján odvážaný do Ríma (Apokalypsa Jánova, 14.st.)
Sv. Ján pred prokonzulom v Efeze. Sv. Ján odvážaný do Ríma k cisárovi Domitianovi (Blockbook
Apocalypse, 1430-1440)

Sv. Ján predvedený pred cisára Domitiana. Sv. Ján v kadi s vriacim olejom (Blockbook Apocalypse, 1430-1440)

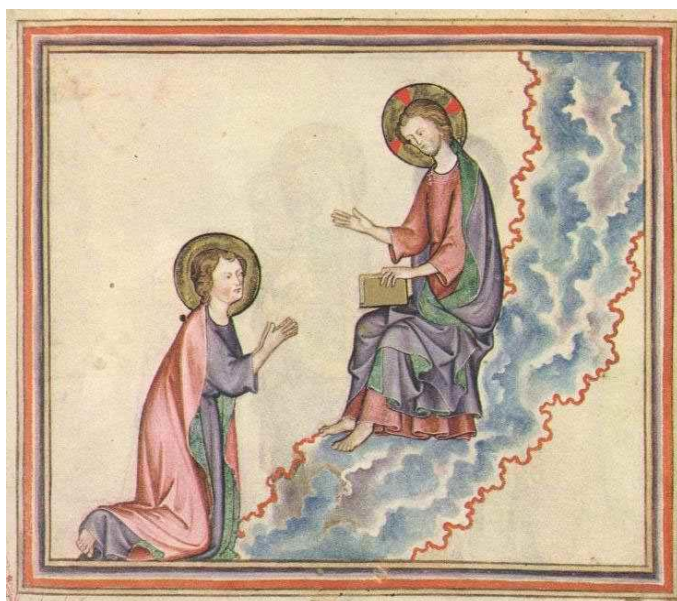
Sv. Ján pije z otráveného kalicha. Smrť sv. Jána potom, čo predpovedal svoju smrť (Blockbook Apocalypse, 1430-1440)

Ján pred Kristom (Rukopis Apokalypsy, London British Library, 13.st.)

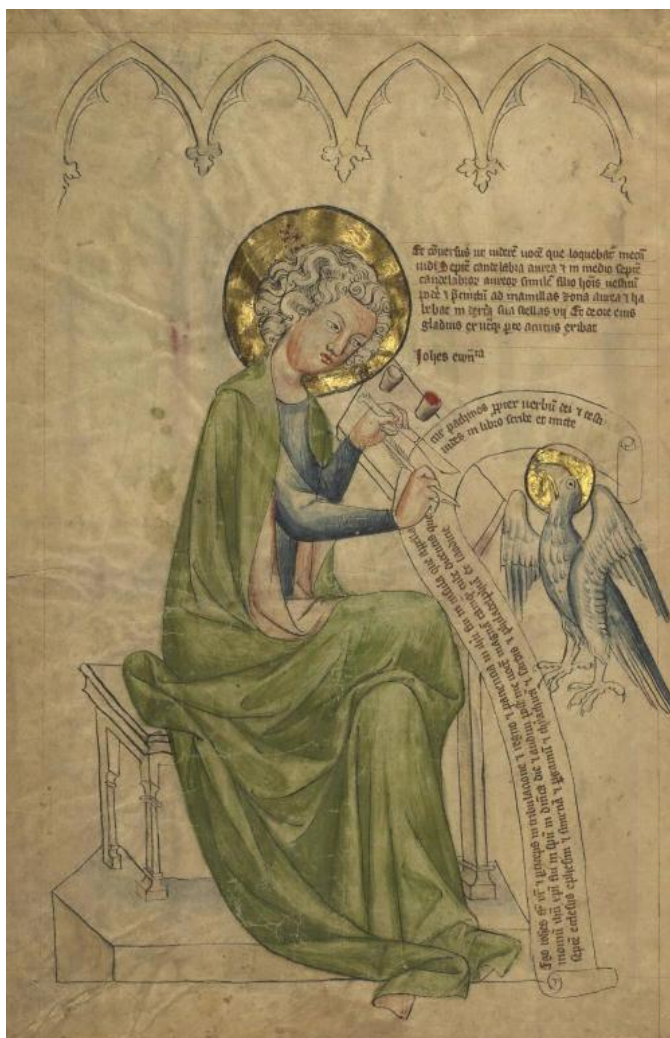
Smrť sv. Jána (Rukopis Apokalypsy, London British Library, 13.st.)

Ján pred Pánom (Apokalypsa Cloisters, 14.st.)

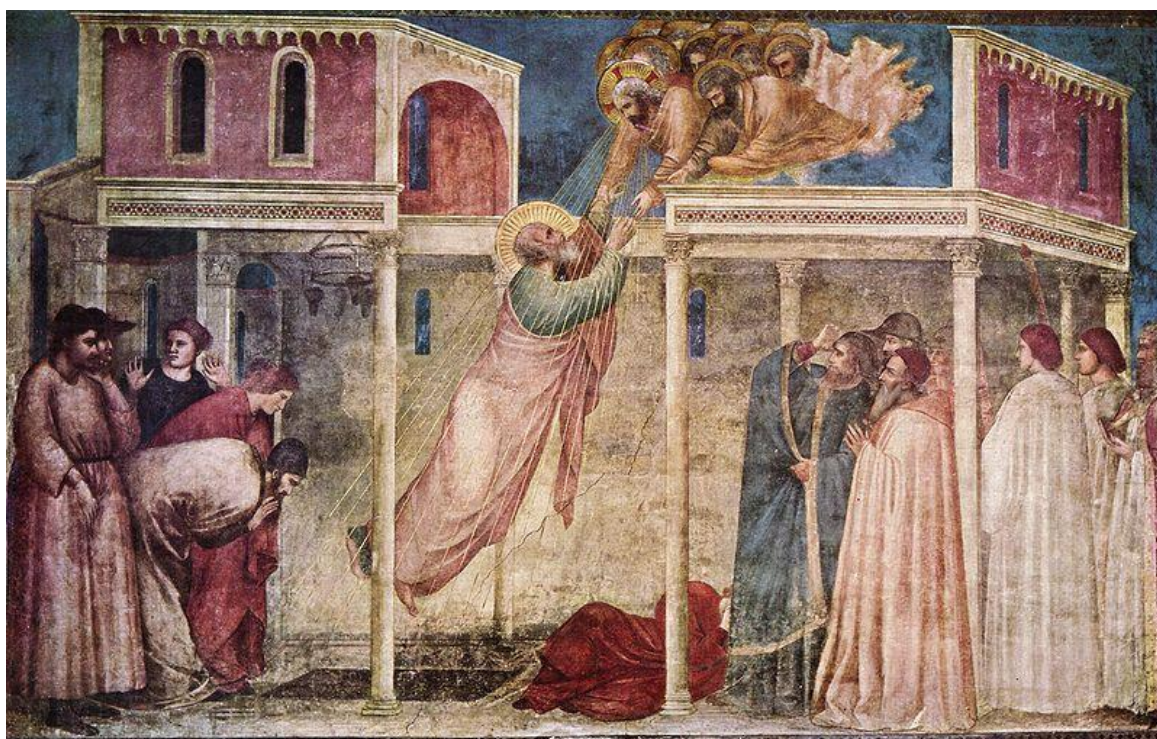
Duccio: Panna Mária prijíma (pred svojou smrťou) sv. Jána (retabulum dómu v Siene, 1308-1311)

Sv. Ján Evanjelista (iluminácia z nemeckého rukopisu, 1340-1350)

P. Lorenzetti: Madona so svätým Františkom a svätým Jánom Evanjelistom (freska, Dolný kostol San Francesco, Assisi, 1320)

Giotto di Bondone: Nanebovzatie sv. Jána Evanjelistu (freska z cyklu v Kaplnke Peruzzi, kostol Santa Croce vo Florencii (1320)

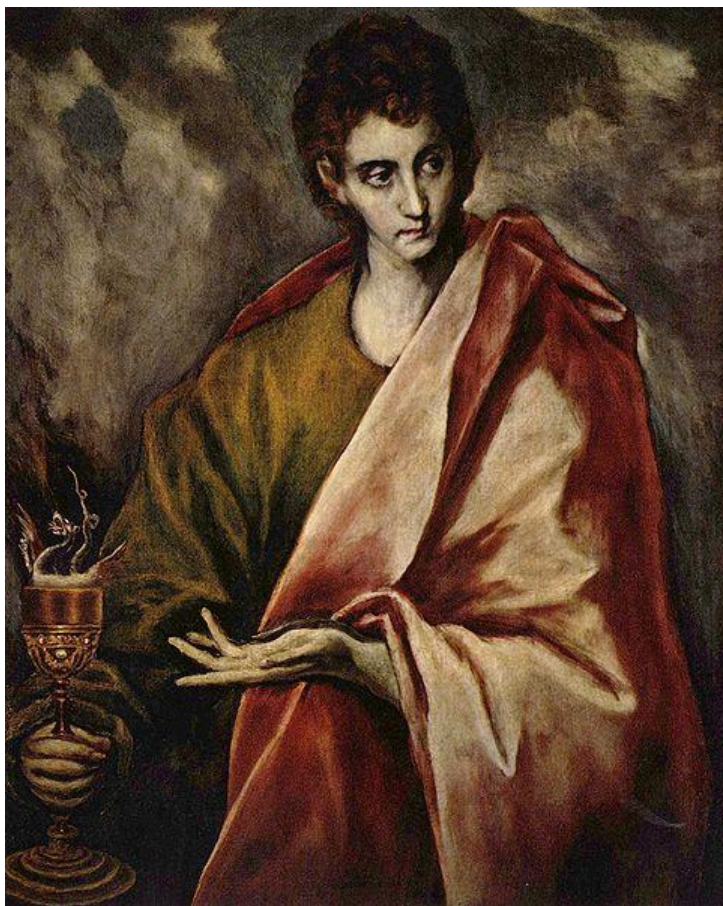
Scény zo života sv. Jána (Flámska apokalypsa, 1400)

Dontello: Nanebovzatie sv. Jána (polychrómovaná štuka, Stará sakristia baziliky San Lorenzo vo Florencii, 1434-43)

Majster Rohan: Oplakávanie (iluminácia z rukopisu Grandes Heures de Rohan, 1435)

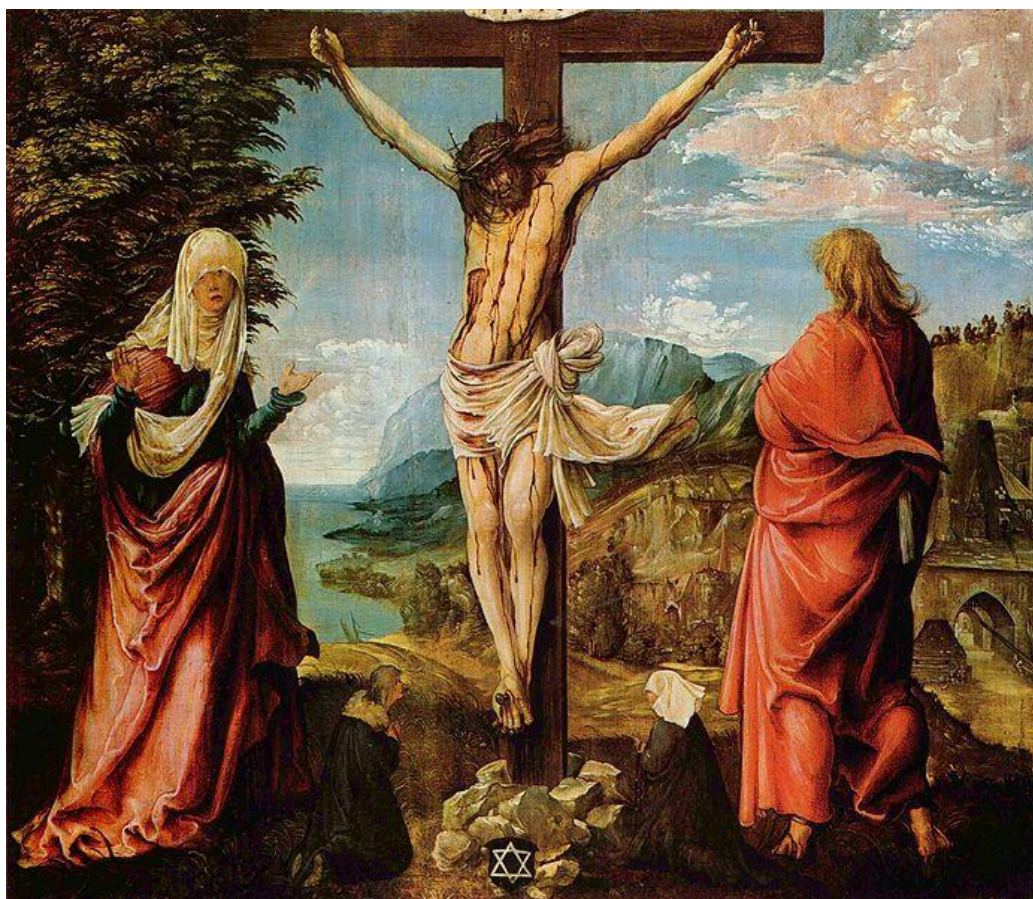
El Greco: Sv. Ján Evanjelista (1594-1604)

A. Dürer: Apoštol Ján

H. Holbein ml.: Sv. apoštol Ján (1517)

A. Altdorfer: Ukrižovanie. Kristus na kríži s Máriou Magdalénou a sv. Jánom (1512)

P. van Coecke Aelst: Sv. Ján a dve dámy a dve uctievajúce dievčatá (1532)

Donatello: Sv. Ján Evanجليasta (1408-1415)

J. a H. van Eyck: Sv. Ján Evanجليasta (grisaille, Gentský oltár, pravé křídlo zatvorenej časti polyptychu, 1432)

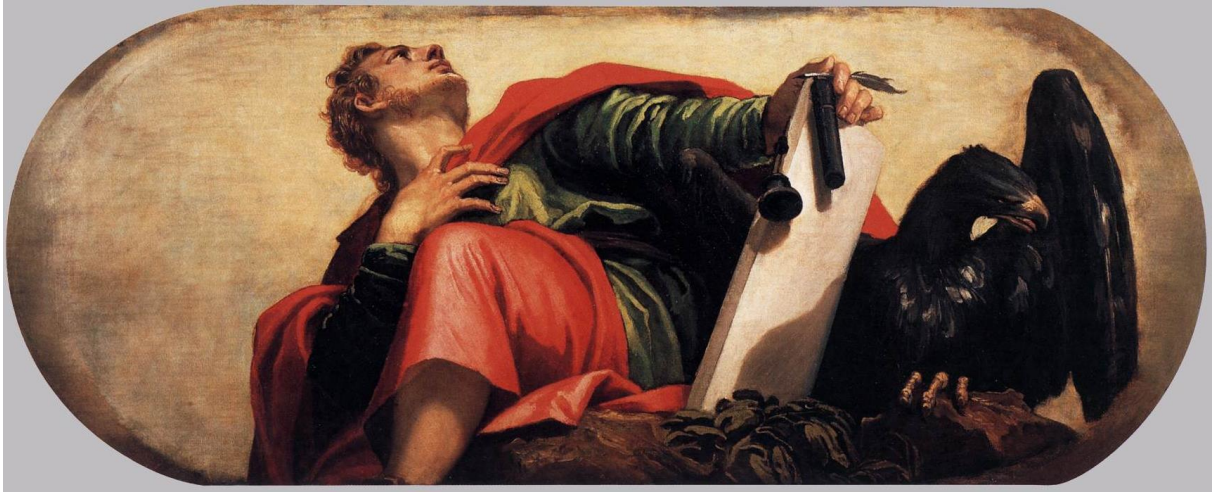
G. di Paolo: Nanebovzatie Panny Márie so sv. Ansanom (vľavo) a sv. Jánom Evanجليistom (1470)

W. de Pannemaker: Sv. Ján Evanjelista a apokalyptická žena (16.st.)

H. Memling: Sv. Ján (pravé krídlo Mariánskeho oltára sira Johna Donne z Kidwelu, 1468)

P. Veronese: Sv. Ján (1555)

P. di Cosimo: Sv. Ján Evanjelista (1504)

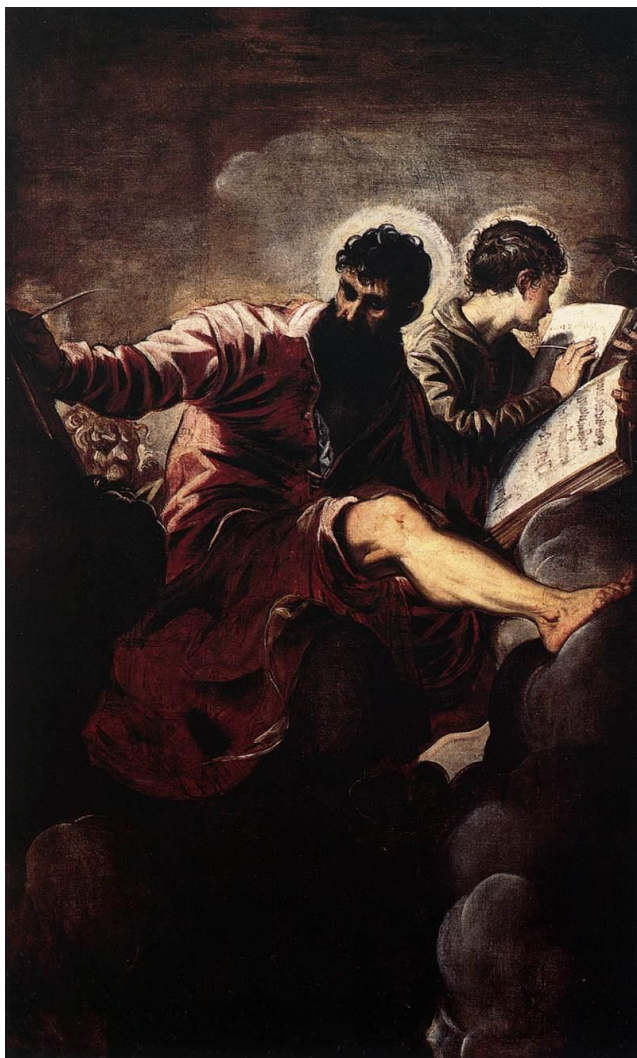
P. Vecchio: Evanjelista Ján (1526-1528)

F. Ghisone da Caravaggio: Sv. Ján Evanjelista s anjelom (1550)

Tizian: Sv. Ján Evanjelista (16.st.)

J. Tintoreto: Evanjelista Marek a Ján (16.st.)

L. van Leyden: Sv. Ján Evanjelista (rytina, 16.st.)

L. van Leyden: Sv. Ján Evanjelista (rytina, 1518)

H. Brosamer (rytec) a Michael Lotther (tlač): Sv. Ján evanjelista (drevoryt, 1536)

H. Wierix: Sv. Ján Evanjelista (1585)

L. Suavius: Sv. Ján (16.st.)

L. Suavius: Apoštol Peter a Ján uzdravujú chromého muža (1574-1576)

J. Marinez Montanez: Sv. Ján Evanjelista (16.-17.st.)

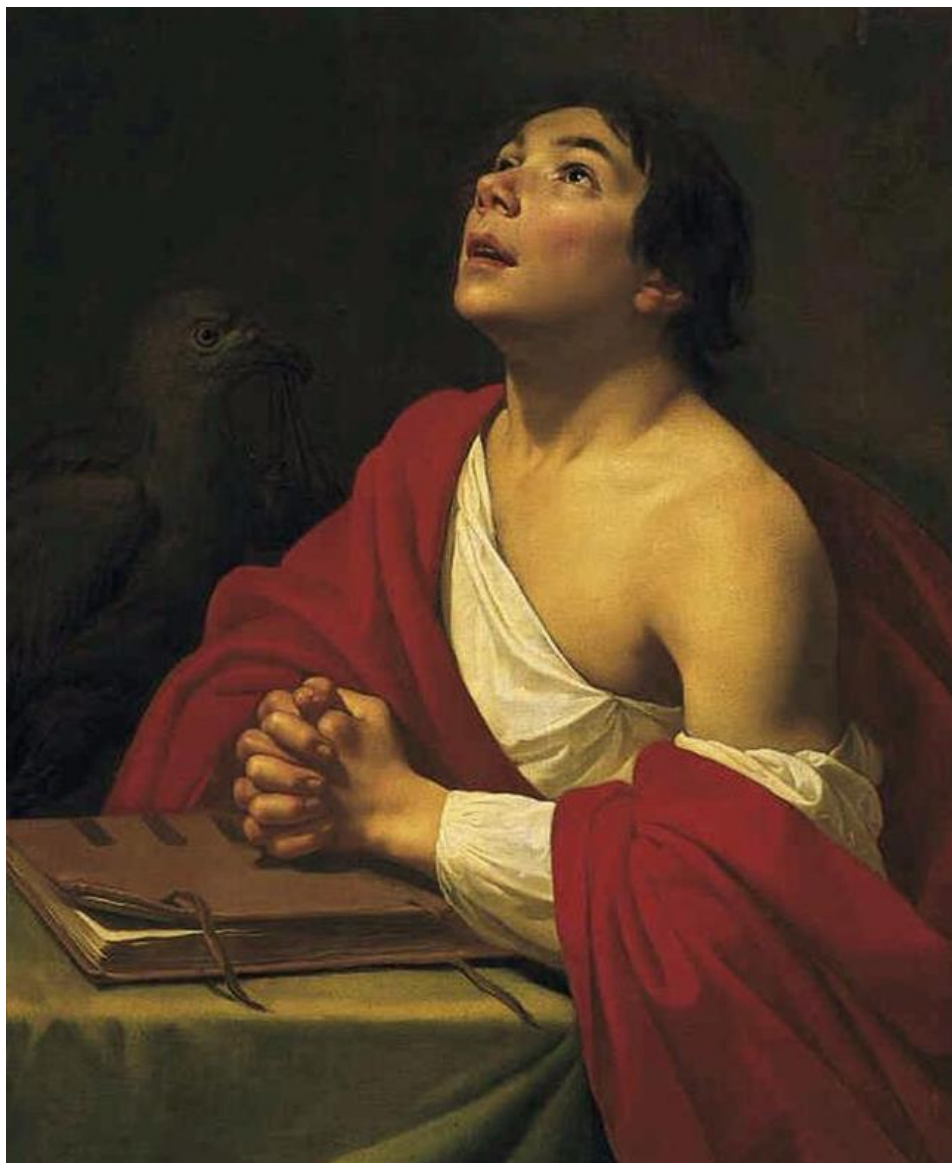
A. Van Dyck: Ján Evanjelista (1620)

G. Reni: Sv. Ján Evanjelista (17.st.)

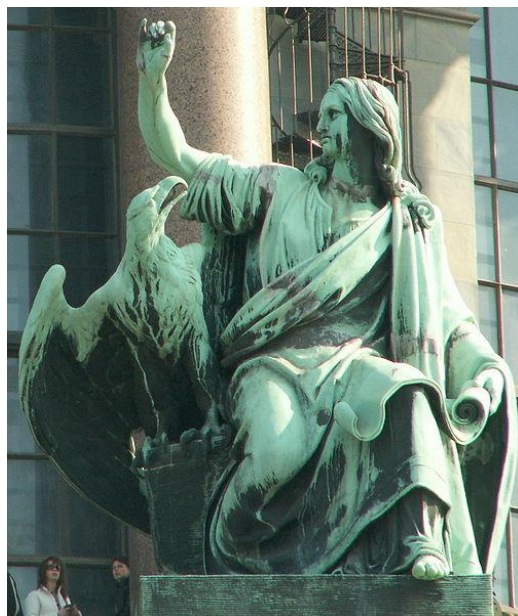
C. Dolci: Jan Evanjelista (1647)

J. van Bijlert: Svätý Jan Evanjelista (1625-1630)

Talianska škola: Sv. Ján Evanjelista (17.st.)

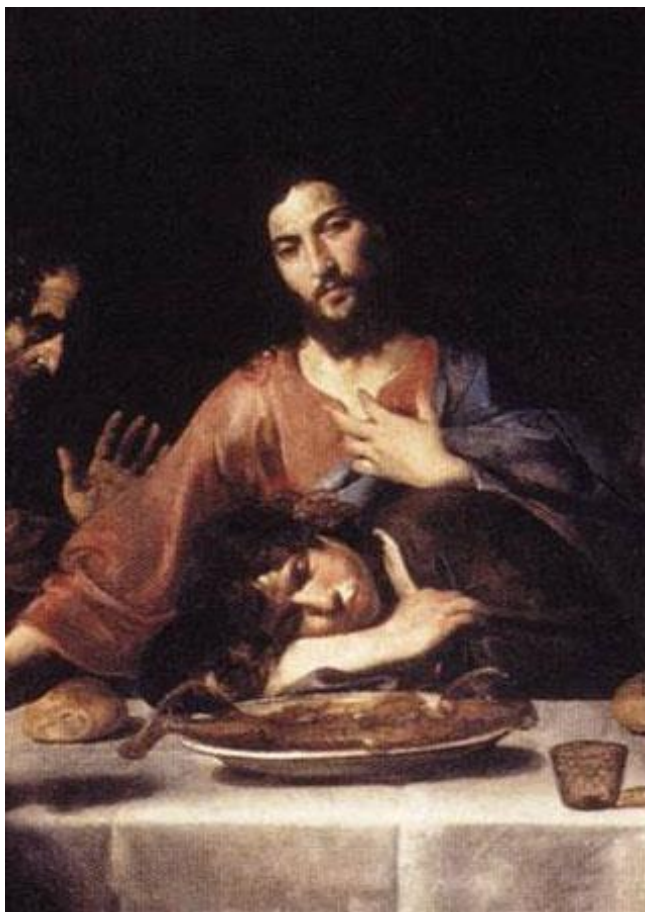
Domenichino: Sv. Ján Evanjelista (17.st.)
Autor neuvedený: Sv. apoštol Ján (Katedrála svätého Izáka, Petersburg)

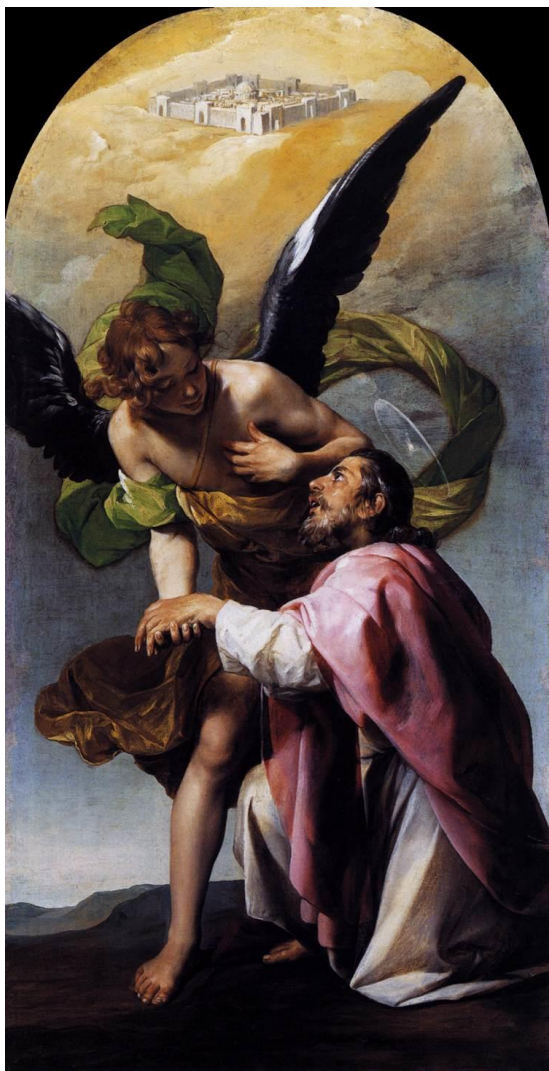
T. van Loon: Panna Mária s dieťaťom, sv. Jánom Krstiteľom a sv. Jánom Evanjelistom (17.st.)
M. Cerezo: Sv. Ján Evanjelista (1665)

A. Cano: Sv. Ján Evanjelista (1636)

V. de Boulogne: Ježiš a Ján pri poslednej večeri (detail, 1626)

A. Cano: Jánova vízia Jeruzalema (detail, 1636-1637)

J. Lievens: Evanjelista Ján (1626-1627)

Autor neuvedený: Sv. Ján Evanjelista (medailón v priestore medzi hlavnou chrámovou kupolou a podpornými stĺpmi baziliky Sv. Petra v Ríme)

Autor neuvedený: Veľký červený drak (grafický list z Philips Medhurst Bible)

J. Ch. Weigel: Sv. Ján (medirytina z Bible ectypa, 1695)

Neznámy autor: Evanjelista Ján (17.st.)

Stredoeurópsky grafik z 2. polovice 17.storočia: Ján evanjelista (drevoryt, 1650-1700)

J. B. Klemens: Svätý Ján Evanjelista (1874)

Neznámy rezbár (pôvodne Slovenský rezbár z 1.polovice 18.storočia): Sv. Ján Evanjelista (súčasť neúplnej skupiny štyroch Evanjelistov, 1700-1750)

Neznámy rezbár (pôvodne Slovenský rezbár z konca 17.storočia): Sv. Ján Evanjelista (súčasť skupiny štyroch evanjelistov, 1680-1700)

Neznámy rezbár (pôvodne Slovenský rezbár z konca 17.storočia): Sv. Ján Evanjelista (súčasť skupiny štyroch evanjelistov, 1680-1700)

P. Batoni: Sv. Ján Evanjelista (18.st.)

J. Luján Pérez: Sv. apoštol a evanjelista Ján (1799)
J. Luján Pérez: Sv. Ján Evanjelista (18.st.)

Slovenský maliar zo začiatku 19.storočia: Svätý Ján Evanjelista (1800)

V. L. Borovikovskij: Evanjelista Ján (ikona z Kráľovskej brány centrálného ikonostasu Kazanskej katedrály, Petersburg, 1804-1809)

Sv. apoštol Ján (Katedrála svätého Izáka, Peterburg)

evanjelista Ján na ostrove Patmos - apoštol Ján na ostrove Patmos